

„Absalon ruši Svetovitov tempelj.“

Zgodovinska beležka k sliki na strani 8—9. — Zapisal G.

Zanimiv prizor iz slovanske starodavnosti nam predstavlja zgodovinska slika dankega umetnika Lauridsa Tuxena. Snov je zajel iz velikih bojev, ki so jih bojevali Danci v teku 12. stoletja s sosednimi baltškimi in polabskimi Slovani.

Podoba nam kliče v spomin one čase, ko so še po sedanjih provincijah severne Nemčije: v Holsteinu, Meklenburgu, Pomorju, na Pruskem in na otoku Rujanu (Rügen) živeli mogočni slovanski rodovi pod oblastjo lastnih knezov, ki so bili pogosto v strah in trepet germanskim Dancem in Saksoncem. — Ti polabski in baltiški Slovani so bili dolgo časa neodvisni, in tudi krščanstvo je na nje le malo vplivalo. Zato se je razvilo pri njih pogansko bogočastje mnogo popolnejše, kakor pri drugih slovanskih rodovih. Naši pradedje v stari Karantaniji so častili svoje malike pod milim nebom, na holmih, skalah ali v svetih gajih, in župan, vojvoda ali kak drug starejšina je opravljal svečeniški posel; severni Slovani pa so imeli umetno zidane hrame in v njih dragocene sohe bogov. Bogoslužje je opravljal višje in nižje duhovstvo. Najiminitnejši templji so bili: Triglavov v Štetinu, Radegostov v Retri, Svarožičev v deželi ratarski i. t. d. Središče poganskega bogočastja pa je bilo na otoku Rujanu, kjer je stal tempelj boga Svetovita. Nemški duhovnik Helmold, (umrl okrog leta 1180.) opisuje v svoji znameniti kroniki (Chronica Slavorum Lib. I. cap. 52.) pomen tega svetišča takole: „Med mnogimi slovanskimi božanstvi ima prvo mesto Svantevit, bog zemlje rujanske, ki je slaven po svojih prerokbah. Vzpričo njega veljajo drugi le za pol-bogove . . . Zato mu tudi iz vseh slovanskih pokrajin pošiljajo določene darove za žrtve. Njegov tempelj pa tako zelo časté, da se niti ne upajo pri njem prisegati, niti ne pusté, da bi se mu kak tujec približal“. — A tudi o žalostni blodnji nam poroča zgodopisec, češ, da imajo Rujanci navado vsako leto žrtvovati Svetovitu po enega kristjana; s tem hočejo svojemu bogu izkazati posebno čast.

Svetovitov tempelj opisuje arabski pisatelj Masudi tako-le: „Stal je na holmu obdanem z morskim šumom, sezidan iz rdečega marmorja in zelenega smaragda. V sredi hrama se vidi velika kupola, pod katero stoji soha,

in nje udje so napravljeni (okrašeni?) iz dragega kamenja štirih plemen: iz krizolita, rdečega rubina, žoltega karneola in belega kristala. Glava njegova pa je bila iz rumelega zlata“ (Slovanstvo str. 44.)

Krščansko vero so oznanovali tamošnjim Slovanom večinoma Nemci. Naravno je, da so bili Nemci močnejši od Slovanov. Tudi tu se je pokazalo, da je kulturno silnejši oni narod, ki je prej sprejel krščanstvo. A Nemci so žal to svojo prednost izrabljali v to, da bi si Slovane podvrgli. Prihajali niso le s svetim križem, ampak tudi z mečem med nje, in večkrat se je zgodilo, tako, kakor peva Gregorčič:

In prišli so, krstiti jih želeč,
v levici križ, a v desni meč.
In dede naše so krstili
sred dednih širnih njih planjav,
a ko so krst zvršili,
njih dom je bil in tuji meč krvav.

Zelo dolgo se je ohranilo malikovalstvo na otoku Rujanu. Danski kralj Valdemar je še le l. 1168. podvrgel ta otok in s silo zatrl češčenje Svetovitovo. Pomagal mu je škof Absalon iz Roskilda. Ta prizor nam predočuje naša slika, in skoraj prav tako živo nam ga opisuje Helmold (Chronica. Liber II. cap. 12.): „V tistem času je zbral Valdemar, kralj Dancev, veliko vojsko in mnoge ladje, da bi si podvrgel zemljo Ruginjanov. Pomagala sta mu Kazimir in Boguslav, kneza Pomorjanov, in Pribislav, knez Obotričanov. Zato se je danskemu kralju posrečila namera in zasedel je deželo Ruginjanov. Potem je ukazal, da naj izvlečejo iz templja ono starodavno soho Svetovitovo, katero so častili vsi rodovi slovanski. Zadrgnili so ji vrv za vrat in jo vlačili v pričo Slovanov sredi zbranega vojaštva. Potem so jo sesekali na kose in vrgli na grmado. Svetovitov tempelj pa je kralj porušil, zatrl njegovo češčenje in ugrabil bogate zaklade. Slovanom pa je zapovedal, da naj zapusté svoje zmote in sprejmejo vero v pravega Boga. In sezidal je dvanajst cerkvâ v deželi Ruginjanov in postavil duhovnike, da bi skrbeli za izveličanje duš.“ A krvava žaloigra še ni bila končana. Prišlo je do novih bojev, dokler ni bila moč poganstva popolnoma zlomljena in dokler niso Germani iztrebili slovanske narodnosti v baltških pokrajinah.